попечитељству финансије.

Под данашњим издао сам указ о премештењу у Београд централног правленија.

Саобштавајући попечитељству Финансије један оригинални ексемплар истог указа, препоручујем му, да га оно, у колико се истина њега односи у извршењије привреде.

Вх 454
25 Априлија 1841.
у Крагујевцу.

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ

КЊАЗ СРБСКИ

СА СОГЛАСИЈЕМ СОВЈЕТА ОПРЕДЈЕЛИЛИСМО И ОПРЕДЈЕЉУЈЕМО

ПРОПИС

ЧИНОВНИЦИМА ТИПОГРАФИЈЕ КЊАЖЕСТВА СРБСКОГ

1

Иншпектору Типографије.

Инспектор или надзиратељ типографије јест први чиновник и старјешина овога заведенија правителственог. Он је дужан.

1.) Старати се о тому, да важно ово с млогим жертвама и великим трошком набављено, и свима потребама довољно снабдјевено народно сокровишче чува и у цјелости својој непрестано обдржава, како би оно предпостављеној цјели соотвјетствовати могло. На тај конац дужан ће он бити.

2.) Сочинити нов и совршени инвентар свију како к књигопечатњи, тако и словоливници принадлежећи ствари, орудија (инштрумента) и машина, као налазећи се штемпла, матрица, саливени слова, печатни машина, (пресова) папирни тискова, к словослагању, печатању, рјезању и ливању слова, принадлежећи орудија и потреба, од највеће до најмање ствари. Исто тако точно и подобро списати ваља сав у готовости материјал, као што је артија, (по свима струкама качества и количества њеног), регулус или олово за ливање слова, челик и гвожђе за резање слова и грађење инштрумента, различне боје, туткало, туш, олај и т. д. Напосљедак пописати се точно имају све типографији принадлежеће и у готовности за сад сушчествујуће школске, црквене и грађанске књиге, везане и невезане, с придатим примјечанијем, колико је од

које струке речени књига до сад продано, јесули новци за све наплаћени, има ли од разаслати књига још не исплаћена дуга, где ли се и код кога још непродани књига типографически на остави или у комисији налази? Све све к типографији принадлежеће ствари, орудија, материјали, готове, књиге и т. д. морају се са сваком могућном точношћу и извјестношћу процјенити, да би се знати могло, колики капитал у народном овом заведенију при садашњем стању његовом уложен лежи, па да би се по томе знати могло, какови се и колики приходи од истог заведенија, у сравненију и размјери остали подобни заведенија (јавни и приватни) справедливо очекивати могу.

3.) Брижљиво мотрити и настојавати, да се никаква од речени типографически ствари не изгуби, или због чије немарности и не пажње поквари или упропасти; и ако би се таково што догодило, нек од онога, који је тому крив, довољну накнаду узме. Вообште Инспектор за цело имање типографије јемствује, тога ради нек од свију они ствари, које се фактору, и сецерима и трукерима на употребленије повјеравају, од времена на време точан рачун изискује.

4.) Инспектор је дужан прилежно и непрестано мотрити, да сви остали чиновници и служитељи типографије дужности своје точно, совјестно и у прописано време отправљају, и да се вообште у цјелој типографији пристојни ред свагда храни и обдржава.

5.) Он ваља да настоји, колико је више могуће, да не само Типографија сама себе садржавати може, но да и колики толики интерес на умножене до сад у њу капитале доноси.

6.) Никакво дјело не треба он без дозволења надлежне цензуре да у печатњу прими. Пошто пак ово допуштење даде, онда ће цјену фактор са споразумјенијем и под непосредственим надзиранијем Инспектора одредити.

7.) Инспектор ће као ревностни старјешина и домаћин типографије старати се, да нуждне за печатање материјале,

нарочито артију, ако је икако могућно, из прве руке најмањом и најпристојнијом цјеном набавља, како би се књиге и каљом цјеном печатати, и лакше по школама и осталом народу распродавати могле.

8.) Он је дужан потребне за типографију служитеље, као сецере, трукере и остале помоћнике сам набављати, пристојне им плате по размјери послова одређивати; излишне и непотребне као и зло владајуће се ниже служитеље у договору с фактором из службе одпуштати, за више пак служитеље и чиновнике, као словорезца, фактора, кореткора и т. д. у смотренију питања или одпуштања њиховог свагда од попечитељства просвјешченија совјет и одобренје поискавати.

9.) Инспектор ће како с цјелим имањем типографије тако и са свима приходима и расходима типографије руковати, касу типографијску при себи држати, чиновнике и служитеље типографическе исплаћивати, нуждне к обдржанању заведенија овог потребе, као дрва за огрев, ћумур за словолиевницу и т. д. благовремено и најпристојнијом цјеном набављати, о свему овоме точне и совјестне рачуне водити и такове по свршетку сваке године попечитељству просвјешченија на развиђенije подносити.

II

Коректору Типографије.

Дужност коректора при Типографији Књажества Србије биће:

1.) Сваку књигу и свако сочиненије, било оно од ког му драго рода и содржанија (са изјатијем црковни књига) табак по табак прегледати, и погрјешке тиша по правилама оне ортографије, која је код нас употребителна, точно исправљати, разве ако би сам сочинитељ из познати му довољни причина, и због недостатка опредељене и извјестне ортографије, нешто мало од речени општи правила нашег правописанија одступао, а нарочно захтевао, да се иста изјатија,

која се у рукопису његовом налазе, при печатању задрже и употребе. Вообште пак нек се постара и вниманије своје усугуби коректор, да се за чест типографије и намереньу сходно употребленије печатајеми књига, никакве погрјешке, а особито знатније и грубије, које смисао наружују и измењују, у печатанијама нашима неуплаче и не подкрађују.

2.) Коректор ће дужан бити, корегирати књиге са сваком точностију и прилежанијем. Књиге оне, које се на рачун и корист типографије печатају, дажан ће бити бидава корегирати; за исправљање пак приватни књига и сочиненија бит ће му дозволено са издателем у призрјенију награде за труд његов погодити се, узимајући од табака по 4 цванцига; а од књиге важнијег садржанија и тежег формата највише по 1 талир од табака. Но ако би сочинитељ хтео сам, или преко кога другог своју књигу корегирати, то му стоји на вољи, но с том нарочитом дужностију, да се они свију прописа држати мора, који су за коректора определени.

III

Фактору Типографије.

Фактор типографије, као вештак и мајстор у делу типографическом, и као надзиратељ над посленицима књигопечатње, обвезан је

1.) Бдити и настојавати непрестано, да се у внутрености књигопечатње и словоливнице пристојан поредак, тишина и у пословању нуждно прилежанije и вниманије обдржава. Несмје дакле нигда на дуже време од Типографије одсуствовати: но пазити да се како сецери и трукери, тако и ливчици у словоливници непресјечно у послу наласе, да послове своје чисто, тачно, исправно и у своје определено време одправљају, како ће и он о свему и у свако време одговор Инспектору дати моћи.

2.) Дужан је починатела и невјеште посленике у дјелу, с којим се занимају, наставлати поучавати, погрјешке њихове исправлати, често ји од једног до другог обилазити и опоминьати, да на посао свој вниманију, чисто и исправно ји извршују. На тај конац мора он,

3.) Као предстојатељ и наставник послујући момчади, списати правила, по којима се сви дјелателни у внутрености Типографије управлати и владати имају, настојавати, да се ова правила точно набљудавају, преступнике ови, ако је кривица мала, сам укоравати и казнити; ако ли је пак кривица већа, с инспектором типографије у смотренију раздавајеми казни у споразумленију бити.

4.) Он је дужан цјену печатње за свако печатајемо дјело (узевши у призренije цјену артије, вид и величину формата и остале трошкове, типографическе) правично и точно определити, такову инспектору поднети и у дневник свој, ако је издатељ књиге с цјеном задовољан, уредно увести, да би се по тому, пошто књига готова буде, у наплаћиванью управлати могао.

5.) Факторова ће дужност бити, све ствари, које се у внутрености Типографије налазе, као машине, папирне пресове, орудија, штемпле, матрице, саливена слова и остале материјале под својим надзиранијем држати, у добром стању и цјелости хранити, за сваку најмању ситницу добар стојати, и при концу сваке године, кад се нов инвентар сачињавао буде, точан о свему рачун и отвјет инспектору типографије давати.

План,

К заведенију реда у типографији, по ком се служитељи исте, сирјеч словослагатељи (сецери) и печататељи (трукери) не месечно као до сад, но од комада или урађеног посла плаћати имају.

I. За сецере.

Сецованје или слагање слова плаћа се на илјаде писмена, содржавајући се у једном табаку, но цјена се ова мења по различноме виду и величини слова.

Илада се рачуна обично по числу писмена п (n), које ће се после с числом врсти, налазећи се у једној колумни (страни), а ово последње с числом колумни једнога табака, умножити.

Ако при рачунању и исплаћивању једног табака при последњој илади мање од 500 писмена недостаје (фали): то се она за пуну иладу рачуна и узима; ако ли пак фали више од 500, онда се на то ништа не плаћа.

Будући се врло често догађа, да више сецера у једном дјелу радити морају: то се дјело треба једном сецеру; који је онда тако-зовоми Обрасцостроитељ (formathilder, metteur en pages). Остали сецери морају му само чисти сац (сложена писмена) предавати, и прву коректуру свог саца (који себи у рукопису назначе) извршити. Обрасцостроитељ је дужан другу коректуру и последњи преглед сам на себе примити.

При дељењу или раздавању рукописа задржава обрасцостроитељ титуле, таблице и друге теже ствари за себе, к који сочињењу он више сорти писмена, дакле и више орманова потребује. Он сецује и предговоре, који му се као и сами текст (сочињење) плаћају, ма да се и крупним словима слажу или мање врсти на једној страни содржавају.

Тако зовомо шперовање и дурхписовање припада такође обрасцостроитељу, а тако и чистине (беле стране), које се у теченију дела догађају.

Чистине се онда само за пуне стране или колумне узимају, кад су с једне стране печатане.

При форматима на цјелом табаку плаћају се само колумне, које су испуњене, но колумна свршетка рачуни се као пуна.

Титуле се броје за пуну колумну.

Содржаније, Регистар и пренумеранти рачунају се, као и сваки други предмет, по иладама, сматрајући при том на различије слова.

Ноте (примјечанија) плаћају се на иладу по својству писмена, изброје се све врсте једног табака, число њихово одбије се од врсти текста, на што претече, рачуни се у примјечанија.

Титуле колумне и доњи пренос узимају се за врсту.

Сецеру од конада плаћа се сац на иладу, о чему он рачун с обрасцостроитељем уговорити мора.

Плаћање на иладу п или н јест следујуће:

1.) При србским словима.

Нонпарел (тако названа сорта писмена) од иладе.	8	кр. ср.
Петит, Гармонд, Цицеро	6	„ „
Мител (средња)	7	„ „
Терција	8	„ „

2) При славенским словима.

Гармонд, Цицеро од иладе	10	„ „
Мител	11	„ „
Терција	12	„ „
Текст	13	„ „

3.) При Њемачким, Француским и Латинским словима.

Нонпарел од иладе.	9	„ „
Петит, Гармонд	7	„ „
Цицеро	7	„ „
Мител	8	„ „
Терција	9	„ „

4.) При Грчким словима.

Петит, Гармонд, Цицеро од иладе	12	кр. ср.
Мител.	13	„ „
Терција	14	„ „

5.) При Еврејским словима у Шпанском језику.

Петит
Гармонд . . . . . 7 „ „
Цицеро

6.) При Еврејским словима Рабинског језика:

Петит
Гармонд . . . . . 9 „ „
Цицеро

7.) При Еврејским стародревним словима.

Гармонд без точки . . . . . 10 „ „
Гармонд с точкама без музике . . . . . 18 „ „
Гармонд с точкама са музиком . . . . . 19 „ „
Цицеро без точки . . . . . 9 „ „
Цицеро с точкама без музике . . . . . 16 „ „
Цицеро с точкама с музиком. . . . . 17 „ „
Мител без точки . . . . . 10 „ „
Мител с точкама без музике. . . . . 18 „ „
Мител с точкама с музиком. . . . . 19 „ „

Образцостроитель се за преламање сложени писмена једног табака плаћа:

За велики октав или кварт. . . . . 50 кр. ср.
За медијан. . . . . 40 „ „
За мали. . . . . 30 „ „
За велики фолио (на целом табаку) . . . 24 „ „
За мали фолио. . . . . 20 „ „

Ако ли који сецер сам при каквом дјелу ради, плаћа му се то исто.

Оваково рачунање по числу писмена и може се само на трајуће словослагање при једној материји или једном предмету односити; но ако је слагање теже, т. ј. ако се више сорти писмена при том на изменице употребити има, онда се сецеру мора накнада дати, као што се математическо и табеларно слагање више цјенити мора.

У смотренију црковни књига, у којима се црвена слова догађају, која су обично час тежа час лакша за слагање, мора се сецер с фактором договорити, који ће с њим сразмерну о том цјену опредјелити.

II. За трукере (печатателе).

Трукерима се плаћа по числу табака, т. ј. рачунајући печатање с једне стране; ако ли се табак с обадве стране печата: то трукер броји дупловано число табака, или толико колико се пута табак печата.

Плаћање је при књигама слиједеће:

За формат зовоми

Ројал од иладе. . . . . 1 ф. 12 кр. ср.
Медијан. . . . . 1 ф. — „ „
Канцлај. . . . . — 50 „ „

При том се 3 знака или 750 табака плаћају као илада, што је више од 500 табака, плаћа се као 3 знака, т. ј. као 750 табака. Ако ли је изданије књиге мање од 500, рачуни се као пуни 500.

Прелазили изданије дјела каквог иљаду; то се свака слиједеућа стотина рачуни и плаћа десетом части цјене од иладе.

Случајни послови, под којим се именом сва друга дјела, кромје књига и протокола разумјевају, рачунају се и плаћају на стотине.

За прву стотину . . . . . 20 кр. ср.
За сваку слиједеућу стотину. . . . . 5 „ „

Протоколи до изданија од иладе ексемплара рачунају се као случајни послови: ако ли изданије превазилази иљаду онда се од иладе плаћа:

Ројал. . . . . 1 ф. 6 кр. ср.
Медијан . . . . . 1 ф. —
Канцлај . . . . . — 50 „ „

При црковним књигама или другим пословима, који се

са две боје печатају, плаћа се трукеру од иладе, као и од мањег изданија 10 кр. више, него за само црно печатање.

По тому мора сваки сецер, код трукера пак тако зовоми пресмајстер свој собствени послени тевтер држати, у који послове своје по нумерама уводи, и на 8 дана пред истеченијем сваког месеца, добије он од фактора особиту печатану конту, на којој послове и заслугу своју, по горезложеним цјенама записује, и за тим ји преда фактору, који ће рачуне прегледати, и предати ји инспектору, који ји на концу месеца исплаћује.

При писању рачуна смје сецер само оне табаке рачунити, од којих је прва коректура већ извађена: но при свем том, ако има много готовог сложеног предмета, може на ово по цјени слагања, штогод напред искати, да му се плати. Трукер несмје ништа друго ставити у рачун, разве оно, што је већ испштампано.

Будући се доста пути догађају послови, који су с толиком дангубом и тегобом скопчани, да се извјестна и постојана цјена никојим начином за њи опредјелити не може: то се у таковом случају цјена сумом неком одреди: онај, коме би се таково што на израђеније предало, добива на недељу 6 фор. ср.

У случају ако би се догодило, да који сецер или трукер, пребивајући овде под неким условима, не би имао с чим занимати се при типографији: то се такову за ово време плаћа 3 фор. сребра на недељу.

Сецер или трукер, коме се шегрт у помоћ даде, дужан је овога к прилежанију и добром реду поштравати. Шегрт ће овај пословати на рачун свога руководитеља, а руководитељ ће шегрту награду, која му се по времену учења и способности његовој одреди, издавати.

Шегрти су дужни Типографију чистити, воду за Типографију доносити, и зими фуруне ложити од чега га његов руковатељ не смје задржавати кад дође ред на њега; но при том дужан га је опоминьати, да послове ове понајвише пре и после часова за типографијски рад определени, извршује.

Сецер или трукер дужан је при својим пословима највећу тачност набљудавати, нити треба да мисли, да се при пословању и рачунању од комада смје рђаво радити, које без сумње прилежан, добар и совјестан пословатељ начинити неће; а напротив тога леньиви и непозорьиви пословатељ моћи ће се при рађењу и рачунању од комада доста пута на бољи пут, сирјеч пут прилежанија и точности довести и обратити; будући да штета она, која од рђавог рада његовог проистиче, само њега једног постићи може, а никога другог; јер оно што је рђаво урађено, он исти опет из нова радити и дангубити мора, а трукер је још преко тога и покварену хартију накнадити дужан.

Часови за посао, које сваки точно набљудавати има јесу:

Зими.

У јутру како сване, па по 12 сати по Европејски (до подне), а после подне од 1 и по до 7 сати.

Лети.

Од 6 сати у јутру, па до 11; а после подне од 1, па до 6 сати. Ако ли се пак нуждан какови и итан посао догоди, обвезан је сваки и изван ови часова, а и у саму недељу и светац радити.

1. Јулија 1841. год.
У Београду.

(М. П.)

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ
КЊАЗ СРБСКИ

За предсједателя
члан совјета,
полковник, кавалер
Милета Радојковић с. р.

Књажески представних и почечитељ
иностранн дјела, генерал-мајор
и кавалер,
Ђорђе Протић с. р.

Главни секретор совјета
Димитрије Исајловић с. р.